

Zygmunt Kucharczyk, Tomasz Walasek

Model kształcenia na odległość na przykładzie Politechniki Częstochowskiej = Model of Distance Education on the Example of Częstochowa University of Technology

---

Edukacja - Technika - Informatyka nr 2(20), 242-247

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZYGMUNT KUCHARCZYK¹, TOMASZ WALASEK²

Model kształcenia na odległość na przykładzie Politechniki Częstochowskiej

---

Model of Distance Education on the Example of Czestochowa University of Technology

¹ Doktor inżynier, Politechnika Częstochowska, Wydział Inżynierii Mechanicznej i Informatyki, Polska

² Doktor inżynier, Politechnika Częstochowska, Wydział Inżynierii Mechanicznej i Informatyki, Polska

Streszczenie

W artykule przedstawiono model kształcenia na odległość przyjęty aktualnie w Politechnice Częstochowskiej. Przedstawiono kolejne etapy wprowadzania e-learningu w uczelni, w tym doświadczenia związane z przygotowaniem uczelni do realizacji e-zajęć. Omówiono ramy organizacyjne, formalne i metodologiczne przyjętego modelu kształcenia komplementarnego, szczególnie nacisk kładąc na dokumentację związaną z przygotowaniem e-kursów. Jako platformę e-learningową wybrano Open Source CMS Moodle.

Słowa kluczowe: e-learning, szkoła wyższa, organizacja, jakość

Abstract

The article presents a model of distance education currently applied at the Technical University of Czestochowa. It outlines the stages of implementation of e-learning in the university, including preparation of the university to offer and carry out e-classes. The organizational, formal and methodological frameworks for the adopted complementary teaching/learning model have been discussed, with emphasis put on documentation required in the development process of a given e-course. The e-learning platform used at the Czestochowa University of Technology is Open Source CMS Moodle.

Keywords: e-learning, university, organisation, quality

Wstęp

Rozwój mediów elektronicznych i ich coraz większy wpływ na nasze życie sprawiają, że także edukacja musi się dostosować do zmieniającej się rzeczywistości. Przed szkołami wyższymi staje konieczność przygotowania modelu kształcenia uwzględniającego rozwiązania e-edukacji.

Kształcenie na odległość jest szansą zdobywania wiedzy w sposób alternatywny do tradycyjnych rozwiązań i istniejących struktur edukacyjnych. Jego podstawową zaletą dla studentów jest możliwość uczenia się w dowolnym czasie i w dowolnym miejscu. Zajęcia te mogą być atrakcyjne dla pokolenia, które nie wyobraża sobie życia bez komputera i internetu. Jednocześnie e-nauczanie to dodatkowe wymagania wobec nauczycieli i szkoły wyższej. Są to m.in.: nowe umiejętności nauczycieli, czasochłonność przygotowania e-materiałów, aktywna praca nauczyciela i studenta w kursie czy koszty wdrożenia e-nauczania.

Zdając sobie sprawę z oczekiwań studentów i nauczycieli akademickich oraz potencjalnych trudności, w Politechnice Częstochowskiej przyjęto formułę stopniowego wprowadzania e-learningu do jej oferty edukacyjnej, dążąc do integracji e-nauczania z kształceniem tradycyjnym.

Początki

Pierwszą próbę implementacji e-learningu w procesie dydaktycznym w Politechnice Częstochowskiej podjęto na Wydziale Inżynierii Mechanicznej i Informatyki już w 2001 r. (Walasek, Piątkowski, Morawska-Walasek, 2007). W Instytucie Obróbki Plastycznej, Inżynierii Jakości i Bioinżynierii uruchomiono na serwerze Instytutu platformę do nauczania on-line. Analizując dostępne rozwiązania, wybrano wówczas platformę do nauczania on-line Moodle. Uczelnia do dziś korzysta z aktualnej wersji systemu Moodle.

W 2008 r. zespół złożony z pracowników Wydziału Inżynierii Mechanicznej i Informatyki oraz Wydziału Inżynierii i Ochrony Środowiska przygotował propozycję projektu finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, który stworzyłby szersze podstawy rozwoju e-edukacji w uczelni.

Projekt był realizowany od 1 września 2008 r. do 30 września 2010 r. jako Moduł III „E-learning” w projekcie „Plan rozwoju Politechniki Częstochowskiej” (Kucharczyk, Walasek, Piątkowski, Błaszczuk, 2009). W ramach projektu przeprowadzono szkolenia pracowników w zakresie e-learningu (przede wszystkim metodyczne, ale również z zakresu technologii) oraz opracowano wymagania i wytyczne dotyczące tworzenia elektronicznych materiałów dydaktycznych i zaleceń metodycznych dla pracowników. Opracowano i uruchomiono 28 pilotażowych kursów dla 3 kierunków studiów.

8 kwietnia 2010 r. rektor Politechniki Częstochowskiej powołała Uczelniany Zespół ds. e-learningu. W jego skład weszli wskazani przez dziekanów przedstawiciele wszystkich wydziałów, którzy mieli pełnić rolę wydziałowych koordynatorów ds. e-learningu.

Uczelniany Zespół miał kierować pracami związanymi z e-learningiem, w tym m.in. odpowiadał za opracowanie zasad przygotowania i dopuszczania e-kursów, organizację szkoleń z zakresu e-learningu i przygotowanie propozycji strategii rozwoju e-learningu (Cpałka, Kucharczyk, Ulfik, 2011). Działalność

Zespołu zaowocowała m.in. powstaniem na bazie wzorców wcześniej opracowanych w ramach projektu dokumentów określających postać e-learningu w Politechnice Częstochowskiej, m.in. „Zasady przygotowania i implementowania kursów e-learningowych”. Opracowano także przyjazne w użyciu elektroniczne szablony dokumentów wymaganych od autorów, którzy chcą przygotować kurs.

W roku akademickim 2010/2011 przeprowadzono dla pracowników pierwsze ogólnouczelniane szkolenie „E-nauczanie w praktyce szkoły wyższej” dotyczące przygotowania e-kursów i obsługi platformy e-learningowej.

Terazniejszość

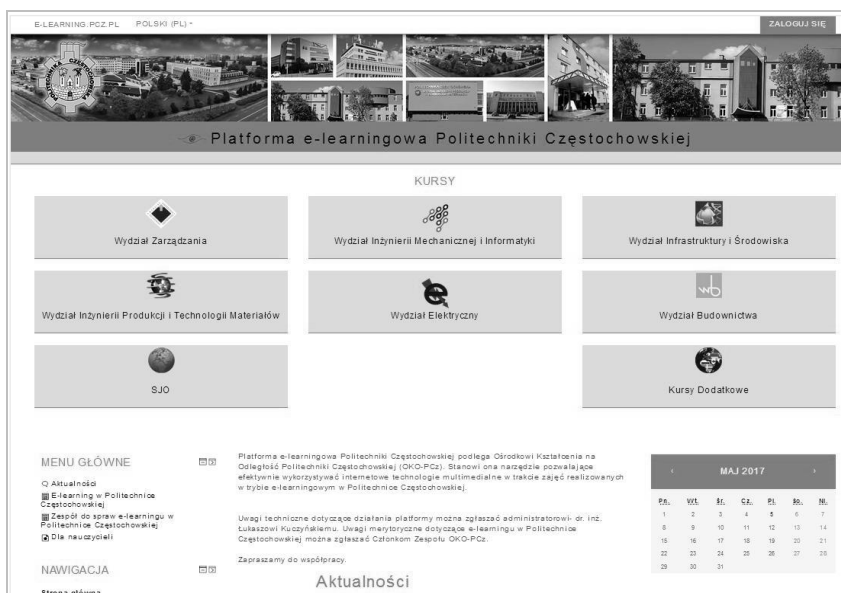
W wyniku działań podejmowanych w Politechnice Częstochowskiej w latach 2011–2016 stworzone zostały podstawy systemowego rozwoju e-learningu.

Krokiem w kierunku formalnego wprowadzenia e-learningu była uchwała Senatu Politechniki Częstochowskiej z 29 czerwca 2011 r., w której pierwszy raz e-learning został potraktowany jako forma prowadzenia zajęć równoprawna do tradycyjnych.

W dalszym ciągu jednostką, która w Politechnice Częstochowskiej jest odpowiedzialna za całokształt spraw związanych z e-learningiem, jest Uczelniany Zespół ds. e-learningu. W kadencji 2016–2020 Zespół powołany przez rektora liczy 11 osób – przedstawiciele poszczególnych wydziałów. Do podstawowych zadań Zespołu należą:

- inicjowanie i kierowanie pracami związanymi z e-learningiem,
- przygotowanie i realizacja uczelnianej strategii rozwoju e-learningu,
- uaktualnianie uczelnianych standardów kształcenia on-line i nadzór nad ich wdrożeniem oraz stosowaniem,
- organizowanie szkoleń z zakresu e-learningu dla pracowników i studentów Politechniki,
- nadzór, przygotowywanie i udostępnianie użytkownikom platformy zdalnego nauczania (rys. 1),
- propagowanie wśród pracowników kształcenia na odległość, w tym wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych w dydaktyce.

Wzorując się na szkoleniach realizowanych wcześniej w ramach projektu, prowadzono w ww. latach dwa rodzaje szkoleń. Szkolenie podstawowe adresowane było do osób, które chciały prowadzić swoje zajęcia w formie e-learningu, ale nie posiadały wiedzy i doświadczenia w kształceniu na odległość. Ukończenie tego kursu było i jest warunkiem koniecznym uzyskania zgody wydziałowego koordynatora ds. e-learningu na opracowanie projektu własnego e-kursu. Aktualnie tego typu szkolenie ukończyło ponad 250 nauczycieli akademickich. W szkoleniach zaawansowanych, dotyczących przede wszystkim zagadnień metodycznych, brały udział osoby, które już opracowały i uruchomiły własne e-kursy, ale chciały poszerzyć swoją wiedzę z zakresu kształcenia na odległość.

Rysunek 1. Ogólny widok platformy e-learningowej Politechniki Częstochowskiej

Źródło: <http://e-learning.pcz.pl/>.

Tworzenie i implementacja e-kursów

W Politechnice Częstochowskiej na potrzeby realizacji procesu dydaktycznego przyjęto, że *e-learning* to interaktywny proces kształcenia polegający na dostarczeniu treści edukacyjnych, egzekwowaniu wiedzy oraz realizacji komunikacji student–nauczyciel oraz student–student za pośrednictwem technologii informatycznych, zwłaszcza narzędzi komunikacji internetowej. Jednocześnie zdecydowano, że realizowanym modelem e-zajęć będzie *blended learning*. W tej wersji e-learningu przyjmuje się, że tylko część zajęć prowadzonych dotychczas w formie tradycyjnej będzie zastąpiona pracą zdalną studentów i nauczyciela.

Takie podejście sprawiło, że Uczelniany Zespół ds. e-learningu opracował procedurę przygotowania i realizacji kursów e-learningowych w Politechnice Częstochowskiej opisującą 8 etapów – od wyrażenia przez nauczyciela woli realizacji e-kursu do archiwizacji kursu po jego zakończeniu. Procedura ta opisana jest w dokumencie „Zasady tworzenia i implementacji kursów e-learningowych w Politechnice Częstochowskiej”. Zasady obowiązują w całej uczelni, a nad ich przestrzeganiem na poszczególnych wydziałach czuwają wydziałowi koordynatorzy ds. e-learningu. Poniżej omówiono etapy realizacji kursu.

1. Deklaracja przygotowania kursu

Jest to propozycja przygotowania kursu przez jego autora skierowana do władz wydziału. Po uzyskaniu zgody jest dokumentem gwarantującym, że przygotowany kurs trafi w określonym czasie do oferty edukacyjnej wydziału.

2. *Przewodnik po przedmiocie*

Dokument obowiązujący dla każdego przedmiotu, który zawiera opis przedmiotu (m.in. cel przedmiotu, wymagania wstępne w zakresie wiedzy, umiejętności i innych kompetencji, efekty kształcenia, treści programowe). W dokumencie tym opisywane są narzędzia dydaktyczne wykorzystywane do prowadzenia zajęć, sposoby oceny, literatura.

3. *Projekt kursu e-learningowego*

Jest dokumentem, w którym autor kursu opisuje, jak zamierza zrealizować swój kurs. Na tym etapie pracownik dokonuje wyboru zagadnień spośród tych wymienionych w przewodniku po przedmiocie, dla których będzie opracowywał elektroniczne materiały dydaktyczne.

Przygotowany projekt kursu podlega ocenie merytorycznej przez bezpośredniego przełożonego, która uwzględnia m.in. poprawność doboru treści tematycznych wchodzących w skład zagadnień kursu e-learningowego czy poprawność doboru zasad zaliczenia. Ponadto dokonywana jest ocena techniczna i metodyczna projektu, która obejmuje np. ocenę doboru narzędzi platformy w przedstawianiu treści tematycznych czy ocenę doboru narzędzi aktywizujących pracę studentów. Po uzyskaniu pozytywnej oceny merytorycznej kursu projekt kursu jest przekazywany wydziałowemu koordynatorowi ds. e-learningu.

4. *Implementacja i odbiór techniczny*

Jest to etap, w którym autor zapisuje swój kurs na platformie e-learningowej. Prawidłowość implementacji kursu podlega ocenie przez upoważnioną osobę. Po uzyskaniu oceny pozytywnej kurs może być wykorzystywany w procesie dydaktycznym.

5. *Przeszkolenie studentów*

Przed przystąpieniem do właściwej realizacji zajęć studenci muszą zostać przeszkoleni w zakresie korzystania z platformy e-learningowej. Każdy ze studentów jest zobowiązany do potwierdzenia faktu uczestnictwa w szkoleniu przez złożenie swojego podpisu na stosownym oświadczeniu.

6. *Realizacja kursu*

7. *Ewaluacja*

Każdy kurs podlega ewaluacji. W tym celu została przygotowana ankieta pozwalająca zebrać opinie studentów na temat danego kursu. Ankieta jest dostępna w postaci elektronicznej. Udostępnia ją studentom wydziałowy koordynator ds. e-learningu lub administrator platformy. Ewaluacja jest przeprowadzana po zakończeniu kursu.

8. *Archiwizacja kursu*

Wszystkie kursy podlegają archiwizacji. Archiwizację przeprowadza administrator platformy po zakończeniu sesji poprawkowej w danym roku akademickim. W wersji archiwalnej przechowywana jest pełna kopia kursu wraz z logami, zadaniami i dyskusjami na forum.

Opisana powyżej procedura, chociaż może wydawać się czaso- i pracochłonna, pozwala przy różnorodności zaangażowania i doświadczenia nauczycieli zachować podobny standard zajęć prowadzonych w formie e-learningu, a co za tym idzie – gwarantuje stałą, wysoką jakość kursów. Należy podkreślić, że każdy wydział może dysponować własnymi procedurami, z którymi potencjalny autor e-kursu powinien się także zapoznać.

W roku akademickim 2016/2017 w Politechnice Częstochowskiej realizowanych jest ponad 150 kursów. W trwającym jeszcze roku akademickim 2016/2017 zaobserwowano jak dotąd 1,3 mln zdarzeń, w tym ponad 880 tys. aktywności studentów, a około 170 tys. aktywności prowadzących zajęcia.

Podsumowanie

Przedstawiony model wprowadzenia i realizacji nauczania na odległość w szkole wyższej wydaje się podejściem kompleksowym. Z jednej strony uwzględnia rozwiązania formalne (zespół, procedury, dokumenty). Z drugiej powinien zapewniać odpowiednią jakość procesu e-kształcenia.

Jednak postęp w technologiach informatycznych, regulacje prawne, rosnące oczekiwania studentów oraz wiedza i e-doświadczenie nauczycieli sprawiają, że rozwiązanie to nie może być traktowane jako ostateczne. Zmiany w otoczeniu szkoły wyższej ciągle przynoszą nowe wyzwania dla środowiska akademickiego. Aby e-learning pozostał atrakcyjnym poszerzeniem oferty edukacyjnej i zapewniał odpowiednią jakość kształcenia, konieczne jest przychylne zainteresowanie nim władz i zaangażowanie się samych nauczycieli akademickich poprzez uczenie się i wprowadzanie nowych elementów w realizacji zajęć on-line.

Literatura

- Cpałka, K., Kucharczyk, Z., Ulfik, A. (2011). *E-learning w Politechnice Częstochowskiej*. Politechnika Częstochowska, 43.
<http://e-learning.pcz.pl/> (5.2017).
- Kucharczyk, Z., Walasek, T.A., Piątkowski, J., Błaszczuk, A. (2009). *Learning to E-teach – First Steps to Implementation of E-learning*, Innovation in Learning Communities — What did you invent for tomorrow? Electronic Proceedings of the EDEN 2009 Annual Conference, Gdańsk.
- Walasek, T.A., Piątkowski, J., Morawska-Walasek, D. (2007). Information Technologies Supporting Students' Mobility. *Journal of Achievements in Materials and Manufacturing Engineering*, 25 (1), 83–86.